

Prilozi za povijest hrvatske
diplomacije

Contributions on the History
of Contemporary Croatian
Diplomacy

Prve godine političkih odnosa Republike Hrvatske i Države Izrael

**Intervju sa Svjetlanom Berkovićem, prvim veleposlanikom
Republike Hrvatske u Državi Izrael**

Pripremio: Vladimir Filipović

Odnos Hrvatske s državom poput Izraela bez dvojbe je važna i osjetljiva tema. Kao sugovornik za nju razumljivo se nameće dr. sc. Svjetlan Berković koji je služio kao prvi veleposlanik Republike Hrvatske u Izraelu od 1997. do 2002. Dio svojih bogatih sjećanja na godine provedene u Izraelu iznio je u poglavlju „Prvi veleposlanik Republike Hrvatske u Državi Izrael” u knjizi *Sjećanja i prilozi za povijest diplomacije Republike Hrvatske* (Zagreb, 2018) koje informativno i zanimljivo prikazuje mandat proveden u Izraelu. Ovdje ćemo obratiti pažnju na epizode koje su u tome tekstu spomenute samo uzgred ili nisu uopće.

Svjetlan Berković profesionalni je dugogodišnji diplomat koji je obnašao mnoge diplomatske funkcije. Između ostalog, bio je prvi veleposlanik Republike Hrvatske u Državi Izrael, veleposlanik u Španjolskoj, Kubi, Sloveniji, Švedskoj, Litvi i Latviji, pomoćnik ministra vanjskih poslova, utemeljitelj i prvi ravnatelj Diplomatske akademije Ministarstva vanjskih poslova Republike Hrvatske, član Vijeća za međunarodne odnose predsjednika Republike Hrvatske, predsjednik Komisije za granice Vlade Republike Hrvatske itd. Također, autor je prvog diplomatskog udžbenika u Hrvatskoj, autor nekoliko knjiga i članaka iz područja međunarodnih odnosa i međunarodnog prava, predavač na Sveučilištu Libertas, kao i predavač na više drugih visokoškolskih ustanova i instituta u zemlji i inozemstvu.

Zašto je prvi veleposlanik RH upućen u Izrael tek 1997.? Zbog čega se to nije dogodilo prije? Je li se zaista radilo o židovskim rezervama prema Hrvatskoj zbog asocijacije s NDH ili je bilo i drugih razloga?

Diplomatski odnosi između Hrvatske i Izraela uspostavljeni su 4. rujna 1997., a ja sam već tri mjeseca poslije došao u Izrael. Dakle, vrlo brzo sam nakon uspostave međusobnih diplomatskih odnosa preuzeo dužnost veleposlanika RH u Državi Izrael.

Nesumnjivo je da su na tako kasno uspostavljanje međusobnih diplomatskih odnosa u velikoj mjeri utjecali razlozi vezani za NDH i određene negativne pojave u RH s tim u vezi, a dijelom i antihrvatska propaganda sa srpske strane.

Utvrdili ste da je u Izraelu bilo malo simpatija za Hrvatsku zbog asocijacije na NDH te da je postojao čitav niz ljudi i udruga koji su bili protiv poboljšanja odnosa s Hrvatskom. Koji je bio razlog tako naglašenom otporu? Je li riječ samo o odnosu hrvatske vlasti prema ustaštvu ili je bilo i drugih razloga? I koliki je utjecaj imala srpska propaganda?

Bila mi je shvatljiva podozrivost sa židovske strane s obzirom na njihova stradanja tijekom NDH i trebalo je vremena i objašnjavanja da se suvremena Republika Hrvatska prihvati kao demokratska država koja osuđuje antisemitizam i zločine počinjene tijekom Drugog svjetskog rata. Dodao bih da sam uložio puno rada i inicijative u cilju ostvarenja pozivne percepcije Republike Hrvatske i da sam iz Izraela otišao zadovoljan postignutim.

Te 1998. bio je aktualan slučaj suđenja Dinku Šakiću, jednom od zapovjednika logora Jasenovac što je dobro djelovalo na odnose Hrvatske i Izraela. Što se tu dogodilo prije – Šakić je suđen pa je to bilo dobro za odnose ili je Hrvatska inzistirala na izručenju Šakića da bi mu sudila i da bi to iskoristila za poboljšanje odnosa s Izraelom i općenito imidža države koje se obračunava s fašizmom?

Postojao je interes s obje strane da se kazne ratni zločinci. Sigurno da je Dinko Šakić kao zapovjednik logora Jasenovac bio jedan od vodećih dužnosnika odgovoran za stradanje Židova i drugih žrtava te je Republika Hrvatska poduzela sve potrebne radnje da se ekstradirira iz Argentine u Hrvatsku gdje je i osuđen. Taj je slučaj bio jedan od konkretnih dokaza naših stavova i imao je pozitivan odjek u Izraelu.

Predsjednik Mesić bio je srdačno dočekan u posjetu Izraelu 2001. dok je izraelska strana odugovlačila s posjetom predsjednika Tuđmana. Možemo li zaključiti da je za poboljšanje odnosa s Hrvatskom najvažnije bilo odbacivanje „balasta” koji je nosio predsjednik Tuđman s tvrdnjama u knjizi Bespuća povijesne zbiljnosti?

Navedena knjiga, kao i određene pojave u RH, stvarale su probleme u vezi planiranog posjeta predsjednika Tuđmana Izraelu. Izraelska vlada konkretno se angažirala da se ostvari posjet predsjednika Tuđmana Izraelu i u tom je cilju poduzela određene akcije u pripremi izraelske javnosti. Također je i s naše strane trebalo prethodno poduzeti određene mjere, uključujući i izmjenu dijelova teksta u knjizi „Bespuća povijesne zbiljnosti”, što je sve i učinjeno. Međutim, posjet predsjednika Tuđmana Izraelu spriječila je njegova bolest.

U Vašem mandatu u proljeće 1999. počela je NATO-va intervencija protiv SR Jugoslavije. Kako se Izrael odnosio prema intervenciji i što je to značilo za položaj Hrvatske?

Svakako da je i vojna intervencija NATO-a protiv Srbije pridonijela realnijem odnosu izraelske javnosti prema situaciji na području bivše SFRJ i uvelike smanjila simpatije prema SRJ. Međutim, treba tome dodati da smo već tada imali značajan pozitivan uspon u hrvatsko-izraelskim odnosima, osobito na području gospodarstva, vojne i kulturne suradnje, kao i u dolasku brojnih izraelskih turista u Hrvatsku, što je također pridonijelo pozitivnoj percepciji Hrvatske u Izraelu.

Kada govorimo o unutarnjim izraelskim političkim borbama – pisali ste o izborima za Kneset 1999. – kakav je bio hrvatski, što službeni što neslužbeni stav, tko bi u Izraelu bio bolji za poboljšanje odnosa s Hrvatskom.

I dotadašnja izraelska vlada premijera Benjamina Netanyahua, kao i kasnija laburistička vlada premijera Ehuda Baraka, imale su pozitivan stav prema odnosima s Republikom Hrvatskom i tu nismo imali problema. Mogu naglasiti da je po tom pitanju postojao pozitivan kontinuitet s izraelske strane, što je održano sve do današnjih dana.

U polovini vašeg mandata u Izraelu u Hrvatskoj je došlo do promjene vlasti i to, složiti ćemo se, najosjetljivije od hrvatske neovisnosti. Kako se to odrazilo na vas kao veleposlanika i razvitak odnosa s Izraelom?

Nova vlada u Hrvatskoj, a osobito predsjednik Stjepan Mesić, pridonijeli su daljnjem usponu u hrvatsko-izraelskim odnosima, što je potvrđeno i u mnogim međusobnim službenim razgovorima. Jedino što mislim jest da smo trebali tada nastaviti određene zajedničke projekte, uključujući i pitanje vojne suradnje. Osobno, bio sam na polovici svoga veleposlaničkog mandata i uz određene manje probleme nastavio sam s time, štoviše ostao sam u Izraelu i godinu dana duže nego što je uobičajeno. Smatram da se promjene vlade ne bi trebale reflektirati na rad profesionalnih diplomata.

Kakav je bio generalni hrvatski stav prema palestinskom pitanju? Može li se ustvrditi da je za Hrvatsku dobar odnos s Izraelom bio važniji od svih drugih načela.

Svakako da je nama bio prioritet uspostaviti što bolje odnose s Izraelom. Međutim, uspostavili smo i održavali kontakte i s palestinskom stranom, između ostalog, ostvaren je posjet Palestinskoj autonomiji potpredsjednika Vlade dr. Gorana Granića i izaslanstva.

U rujnu 2000. u palestinskim područjima počela je Druga intifada protiv Izraela. Kakve ste upute primali iz Zagreba i što ste sami preporučili kako da se Hrvatska postavlja u takvim okolnostima?

Na žalost nekih značajnijih uputa baš i nije bilo. Tijekom Druge intifade došlo je do mnogih terorističkih napada u Izraelu uz brojne civilne žrtve i to nije bilo prihvatljivo. Posebno su bili razorni samoubilački napadi koje je, kao što vidimo i u novije vrijeme, teško spriječiti odnosno preventivno djelovati. Mi smo se zalagali za mirno rješenje uz

osudu terorizma i nasilja te za ostvarenje opravdanih zahtjeva, kako izraelske, tako i palestinske strane.

U rujnu 2001. dogodio se teroristički napad u New Yorku nakon čega je uslijedio američki rat protiv terorizma. Kakve su se posljedice osjećale u Izraelu?

Izrael je vrlo „privlačna” meta za terorističke napade. Stoga su u Izraelu u primjeni stroge sigurnosne mjere, koje su bile još pojačane nakon terorističkog napada u New Yorku. Za ilustraciju navodim da izraelski zrakoplov nije bio otet od događaja u Ugandi 1976. Za naglasiti je da je i inače izraelsko društvo, s obzirom na ratove i sukobe koje su imali od uspostave Države Izrael 1948., pripremljeno za kritične sigurnosne situacije.

Koje je Vaše općenito mišljenje o značenju Izraela za hrvatske vanjskopolitičke interese?

Izrael je po veličini teritorija i brojnosti stanovništva manja zemlja. Međutim, Izrael ima daleko važniji međunarodni značaj i to iz više razloga: tehnološki je visoko razvijena zemlja, organizacijski, gospodarski i vojno snažna. Izrael podržavaju mnoge utjecajne židovske strukture širom svijeta, najbliži je saveznik SAD-a, vrlo značajan čimbenik na Bliskom istoku itd. Stoga je hrvatski interes da s Izraelom gradimo prijateljske odnose, a i inače je glavna odrednica i principijelni stav hrvatske vanjske politike imati dobre i prijateljske odnose s drugim državama.